

gekregen, ze met tranen en met bloed gekweekt, en ten spijt van zonde en heerschezucht, haar kostlijke vrucht doen rijpen. De feiten spreken: Er is meer vrijheid in Europa dan ooit Azië kende. Bij de vrijheid door óns genoten, schiet die onzer vadersen tekort.

Toch houdt de dorst aan. Een teug werd ons gegund, maar het drinken tot verzadiging bleef nog verre. Althans, van slaafschen aard zou ik den onfieren man verklagen, wiens geest niet het viervoud eischte van wat hij aan vrijheid bezit.

Dit toont dat de geest van Christus in de Maatschappij nog geen macht is. Ware hij dit, de vrijheid zou er bloeien. En niet slechts haar, meer nog der Gemeente is het tot schuld, dat die geest niet doorbrak. De Kerk heeft de Maatschappij ingehad. Nu ontglipt ze haar. Eenig doel der herovering mag zijn, haar beter dien geest, om haar milder die vrijheid, te brengen.

Zóó getuigt Gods woord, en de ervaring staaft het. In gansch Europa geen vrijer land dan Groot-Brittanje, en vrijer nog dan al Europa's volken de Bond van Noord-Amerika, en toch juist in bei deêz' landen de Christus naar de Schriften voorwerp van volksvereering gelijk wij nauw gelooven. Vooral Amerika spreekt sterk. Spreekwoordelijk „het volk der vrijheid”, en tevens naar luid den man die het 't beste kende, een door en door godsdienstig volk, godsdienstig, niet naar der modernen zegswijs, maar in schriftuurlijk, oud-Christelijken zin ^a).

Niet in het Staatsbewind moet de Gemeente, ter nabootsing van dat gulden land, willen heerschen. Het voorlaatste artikel onzer Belijdenis, hoe waar ook voor het geloof, in ideëlen zin, is geen regel van Staatsbeleid meer ^b). De Staatskerk heeft uitgediend. Het mag gevraagd, of ze ooit ten zegen strekte. Nu alle levens-